

Ramon Amigó: el nom genuí de cada fragment de territori

JORDI GINEBRA

Ramon Amigó
FOTO: M. GRÀCIA
DE LA HOZ

Ramon Amigó i Anglès va morir el proppassat 16 de setembre, després d'una operació que no feia pas preveure el fatal desenllaç. Tenia vuitanta-sis anys, però estava bé i continuava treballant. L'11 de setembre havia participat en els actes de la Diada, i l'endemà havia anat a la concentració de la plaça Mercadal de Reus a favor de la immersió lingüística a les escoles de Catalunya. El seu traspàs, doncs, va sorprendre tothom.

Ramon Amigó era la màxima autoritat científica en toponímia i onomàstica catalanes; una autoritat que havia adquirit a còpia d'anys d'estudi i d'exploració directa del territori, sense haver tingut l'ajut que sempre proporciona haver anat a la universitat. Havia nascut a Reus l'any 1925 i havia hagut de posar-se a treballar ben aviat, en la fredor de l'inici del franquisme. Fins a la seva jubilació (1990) va ser empleat en departaments d'importació i exportació d'empreses comercials i industrials. A divuit anys va publicar amb pseudònim uns versos en català en una revista clandestina, i això li va fer conèixer Joaquim Santasusagna, que el va iniciar en l'afició a la muntanya. I de l'afició a la muntanya va passar a la passió pels noms de les muntanyes, dels camins, dels rius, dels pobles del país. Una passió, però, que anava de bracet amb la raó: la raó li deia que la dedicació a l'onomàstica era també un deure; un deure derivat d'un cert sentit de país. Per això es va implicar en la docència de la llengua, i va ser un dels iniciadors, al començament de la

dècada dels anys seixanta, dels cursos de català a Reus.

El seu primer treball d'onomàstica publicat com a llibre, *Els topònims de la ciutat i el terme de Reus* (premi Eduard Brossa 1955), va veure la llum l'any 1957. Després en vindrien molts més, com *Els topònims del terme municipal i del poble de la Mussara* (1963), *Els topònims del terme municipal i del poble de Constantí* (1968), *Toponímia del terme municipal de Vilallonga de Ter* (1979) –obra d'interès particular, perquè responia a un encàrrec de Joan Coromines, que en va supervisar curosament l'elaboració–, *Noms de lloc i de persona del terme de Prades* (1985), *Materials per a l'estudi dels noms de lloc i de persona, i renoms, del terme de Reus* (1988) o *Onomàstica del terme municipal de Porrera* (2011), obra que ja no va poder veure impresa, com passarà amb la corresponent a la toponímia de Tamarit, feta en col·laboració. Les monografies es van complementar amb obres metodològiques –*Sobre inventaris de noms de lloc: introducció metodològica* (1989) i *Introducció a la recerca en toponímia i antroponímia* (1999)– i amb llibres miscel·lanis com *Llenguatge endins: un recorregut històric pels noms de lloc* (2000) o *Onomàstica i llenguatge* (2011) –el darrer que va publicar en vida. Amigó havia impartit cursos d'onomàstica a les universitats de València, Lleida i Tarragona (Rovira i Virgili), i havia estat vicepresident de la Societat d'Onomàstica.

Amigó també va col·laborar en la tercera edició de la mítica guia *Les muntanyes de Prades, el Montsant i serra la Llena* (1960), de Josep Iglésies i Joaquim Santasusagna, i va ser autor de publicacions sobre història i sobre llengua, com ara *L'ensenyança de la llengua catalana, des de Reus, sota el franquisme* (1994), *Siurana de Prades: la terra i la gent* (1998), *Amb penyals d'un blau cansat* (1998), *El tràfic amb el fred al Camp de Tarragona* (2002),

Un tríptic reusenc (2004), *Homenatges, debats i records de muntanya* (2005) o *La Mussara un vell afecte. Notícies històriques disperses* (2006).

Amigó havia estat president del Centre de Lectura de Reus, de l'Associació d'Estudis Reusencs i d'altres entitats. Era membre corresponent de l'IEC i, entre altres distincions, havia rebut el premi Jaume I d'Acció Cívica Catalana (1990), la Medalla Roger de Llúria de la Fundació Roger de Belfort (1993), la Medalla d'Or de la ciutat de Reus (1994), la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1997), el premi d'investigació Antoni Pedrol Rius (1998) i el premi RecerCat 2005 de l'Institut Ramon Muntaner.

El treball d'Amigó sempre va tenir un doble vessant. Era, en primer lloc, un treball científic: els seus textos estan dedicats a establir inventaris rigorosos, a buscar la dada precisa i l'evidència documental, a fer hipòtesis fonamentades sobre la història dels noms; sovint a rebutjar falses etimologies –encara que siguin boniques– i a explicar amb detall evolucions que cal atribuir a associacions semàntiques posteriors. I, en segon lloc, era un treball vinculat a un compromís: el compromís amb el país. La dedicació a l'onomàstica era també, doncs, una manera de reivindicar drets i de contribuir a restituir l'ordre just de les coses. Per això demanava que l'escriptura dels noms propis no fos el reflex d'un estat de submissió que s'accepta com a inevitable. Sabia que els noms dels llocs i de les persones no són etiquetes neutres i intranscendents, sinó que «fabriquen» el territori. Per aquest motiu va escriure aquestes paraules: «Res no representa millor l'ànima d'un país que els noms genuïns –fet i fet, el llenguatge– amb què la gent ha batejat espontàniament cada fragment de territori i tot allò que s'hi conté.»

Ens queda el treball fet. Trobarem a faltar l'amic. I enyorarem la seva actitud cívica. ♦